

Evaluatie Taskforce Caribische delen van het Koninkrijk

Inleiding

Ten tijde van de covid-19 crisis is onder de nationale crisisstructuur de Taskforce Caribische delen van het Koninkrijk opgericht. Deze taskforce was interdepartementaal en voorbereidend voor het IAO/ICCb/MCCb. De Taskforce is na het beëindigen van de nationale crisisstructuur opgeheven. In september is de Taskforce nog drie keer bij elkaar gekomen en is daarna nogmaals opgeheven. Het CoT heeft een evaluatie uitgevoerd naar inrichting van de interne crisisorganisatie van DGKR en een advies gegeven. Deze evaluatie over de Taskforce is aanvullend op de leerevaluatie en advies van het CoT. Met vijf respondenten is een interview gehouden en van vijf respondenten is er een schriftelijke reactie gekomen op een aantal vragen. De besproken thema's worden hieronder samengevat. In het algemeen wordt waardering uitgesproken voor de aanpak van de crisis.

Rol van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, specifiek DG Koninkrijksrelaties

De respondenten zijn gevraagd naar welke rol ze dachten dat BZK/KR had ten tijde van de crisis en hoe deze is ingevuld. Zij gaven aan dat BZK/KR een coördinerende, informerende en verbindende rol had.

Over het algemeen is deze rol goed opgepakt. Wel geven verschillende respondenten aan dat het in het begin ook even zoeken was hoe het geheel vorm te geven, hoe de rol op te pakken en aansluiting te zoeken met andere departementen. DGKR is in deze rol gegroeid.

Bevorderende factoren:

- Veel informatie gedeeld;
- Goed overzicht van bijstandsverzoeken.

Belemmerende factoren:

- De aansluiting op de EU-Nederlandse crisisorganisatie was onduidelijk;
- BZK stond er in het begin wat stevig in toen het e.e.a. binnen een kort tijdsbestek moest worden geregeld, in de zin van "regel het even". Het gevoel bekreep soms dat BZK er dan wat makkelijk over dacht dat het ook daadwerkelijk zo snel kan en hanteerde een wat dwingende manier.

Tips voor vervolg:

- Goed om van tevoren na te denken over: wat is coördineren en waar duw je op en waar denk je in mee?

Rolverdeling

De respondenten zijn ook gevraagd naar hun eigen rol en de rolverdeling tussen de verschillende departementen. Op een enkeling na was de rolverdeling duidelijk.

Bevorderende factoren:

- De respondenten geven aan dat BZK een coördinerende rol had, VWS een belangrijke inhoudelijke rol en Defensie voor ondersteuning (bijstand). De andere departementen hadden een beperkte inhoudelijke rol.

Belemmerende factoren:

- Het was in het begin even zoeken wie waar van was. Onder de Taskforce zijn ook een aantal werkgroepen ingesteld, verschillende leden van de Taskforce waren voorzitter van een werkgroep. Niet voor alle werkgroepen was het even duidelijk wat hun opdracht was, ook omdat er andere parallelle (reguliere) overleggen liepen;
- De afstemming was in sommige gevallen ook beperkt, want niet alle departementen werden voldoende meegenomen en waren het vooral enkele "kerndepartementen" die werden betrokken;
- Daarnaast liepen operationele vraagstukken en politieke vraagstukken door elkaar in de Taskforce;
- De meeste betrokkenen hadden geen crisisachtergrond.

Functioneren van de taskforce

De respondenten zijn gevraagd naar het functioneren van de Taskforce. Zij hadden over het algemeen een goede indruk.

Bevorderende factoren:

- Te spreken over voorzitterschap;
- Een platform van informatie-uitwisseling;
- Beschikbare informatie werd gestructureerd bij elkaar gebracht en gepresenteerd;
- Duidelijke agenda en notulen;
- De Taskforce is in staat geweest om de punten naar boven door te geleiden. Taskforce was een voorbereidend voorportaal.

Belemmerende factoren:

- Frequentie was in het begin erg vaak;
- In het begin waren er wisselende voorzitters die niet allemaal even veel kennis van de staatkundige verhoudingen hadden en van het Caribisch deel van het koninkrijk;
- Doelstelling en daardoor afvaardiging was niet duidelijk;
- Veel nadruk op onderwerpen in de domeinen van DEF, J&V, BZK en VWS. Frequentie kon wellicht voor andere departementen iets naar beneden in de beginfase, maar moeten dan wel op de hoogte worden gehouden voor voorbereiding bewindspersonen;
- Niet altijd de tijd om informatie bij elkaar te brengen en kijken hoe het ontwikkelt. Het was: aanleveren – denken – doen – resultaat;
- Na verloop van tijd gebeurde veel buiten de Taskforce om, waaronder bilateraal tussen de departementen. De vraag is of de TF dan nodig was of dat het anders ingericht had moeten worden. Verwachting is dat met een gerichte agenda het duidelijker wordt waarvoor de Taskforce dan nog is;
- Ook na opheffen van de Taskforce is het nog een lopende crisis, de respondenten geven aan dat het voor BZK anders is geworden, omdat de liquiditeitsproblematiek meer op de voorgrond is getreden. Een respondent gaf aan "Als anderen de situatie niet meer beleven als crisis, verdwijnt wel het draagvlak" en "moet het politieke spel een crisisaanpak niet in de weg staan";
- Het was voor de respondenten niet altijd duidelijk welke materie aan welke tafel werd besproken en hoe zich dat verhoudt tot andere werkgroepen /overleggen.

Tips voor vervolg:

- Er viel meer uit de Taskforce te halen door daadwerkelijk te discussiëren over hoe er om zou moeten worden gegaan met de problematiek op de eilanden gerelateerd aan COVID en het faciliteren van meer interactie tussen de ministeries.

Informatievoorziening

De respondenten gaven aan dat informatievoorziening goed was en is er niet echt iets gemist.

Bevorderende factoren:

- De respondenten waren erg te spreken over de sitraps. Het is een betrouwbare bron en geeft één gezamenlijk beeld;
- Stukken werden snel gedeeld, zoals bijstandsverzoeken, contactlijsten, notulen etc.

Belemmerende factoren:

- Het was niet altijd duidelijk welke contacten er zijn op de eilanden en wie waarvoor aan de lat staat, waar welke verantwoordelijkheden liggen zowel voor de BES als voor de CAS. Met name wanneer het ging om praktische kwesties was het moeilijk om lokale contactpersonen te vinden;
- Soms onvoldoende zicht was op wat er nu werd gedaan om de crisis aan te pakken (zowel beleidsmatig als operationeel);
- Niet altijd duidelijk wat werd gevraagd van de Taskforce (reflectie, input, ter informatie) waardoor het een overkill werd.

Tips voor vervolg:

- Belangrijk om een informatieknooppunt goed in te richten, dan is er veel te winnen;
- Daarnaast is er onvoldoende gebruik gemaakt van één coördinatiepunt bij het LOCC waar duidelijk is welk bijstandsverzoek op welke manier kan worden afgehandeld. Het LOCC had volgens een respondent een rol kunnen spelen bij het bijhouden en follow up van de bijstandsverzoeken.

Aanpassingen Handboek crisis Caribische delen van het Koninkrijk

De respondenten zijn ook gevraagd of ze suggesties hebben voor het aanpassen van het Handboek crisisbeheersing van de Caribische delen van het Koninkrijk:

Enkele suggesties:

- Betere beschrijving van verdeling rol en verantwoordelijkheden. Namenlijst verouderd snel, maar dat het bij een crisis wel duidelijk is dat de Vertegenwoordiging een bestaand netwerk heeft, of contactpersonen op verzoek in kaart kunnen brengen (bijv. lokale KLM verantwoordelijke, directeur luchtvaart, enz.);
- Afspraken over repatriëring en wel/niet vergoeding;
- Behoeftelogistiek knooppunt (à LCCC) voor in de Caribische delen van het Koninkrijk;
- Afhandeling/terugkoppeling bijstandsverzoeken richting (ei)landen.

Praktische uitdagingen

Elk ministerie is tegen een divers pallet van praktische uitdagingen aangelopen. Hieronder een aantal genoemde punten:

- De eilanden zijn afhankelijk van transport. Luchtverbindingen zijn vitaal. Het is goed dat er op een gegeven moment het LCCC is opgericht. Het is belangrijk om dit voor de toekomst goed te borgen;
- Reizigers (bijvoorbeeld Nederlandse zeilers) was lastig uit te leggen dat ze niet binnen het koninkrijk terecht konden. Regelgeving van het land was niet altijd even duidelijk, en veranderde ook veel in het begin;
- Crisismanagers waren in Nederland niet direct beschikbaar o.a. vanwege gevraagde duur van de bijstand;
- Afstemming/verstrekking van persoonlijke beschermingsmiddelen (bv. voor wie waren de mondkapjes wel en niet) en verplichte quarantaine bij aankomst;
- De soms beperkte blik op en kennis van de eilanden van veel mensen die zich wel met de eilanden bezighouden.

Tips voor vervolg:

- De luchtverbindingen zijn cruciaal, waarbij er wellicht iets meer komt kijken dan alleen coördineren (budget en mandaat). Misschien een punt om volledig apart te evalueren.

Proces bijstandsverzoeken

Tijdens deze crisis is het voor het eerst gewerkt met de procesbeschrijving bijstandsverzoeken zoals opgenomen in het Handboek. De respondenten is gevraagd naar dit proces, dit geeft een wisselend beeld.

- De ministeries waar minder bijstandsverzoeken naar toe gegaan zijn, hebben een minder duidelijk beeld. Andere ministeries geven aan dat de regels helder zijn;
- Soms moesten de Landen wel consequent gewezen worden op hoe het proces verloopt, via VN-ACS en NCC naar de verschillende departementen;
- Vanuit de openbare lichamen werd aangegeven dat ze soms erg lang moesten wachten op een antwoord voor bijstand en werden zij tussentijds niet op de hoogte gehouden van de behandeling van het verzoek. Dit kan liggen aan communicatie of verwachtingen.

Overige opmerkingen

Opheffen Taskforce en borging

- Onder een aantal leden is enige zorgen over het feit dat de Taskforce is opgeheven, omdat het een goed gremium was om zaken te bespreken en de crisis is nog niet voorbij. Het is volgens hen wat prematuur om de Taskforce op te nemen in de Stuurgroep Caribische delen van het Koninkrijk. De Stuurgroep is politiek en bestuurlijk van aard en niet/minder geschikt gremium voor crisisachtige zaken.
- Het is belangrijk dat er voldoende tijd wordt ingeruimd tijdens het coördinatorenoverleg voor zaken in relatie tot de coronacrisis. Mocht dit i.v.m. de toename van het aantal gevallen niet in het coördinatorenoverleg passen, dan is het verstandig om toch te kijken of weer nieuw leven in de Taskforce moet worden ingeblazen.

Rol functionarissen openbare lichamen

- Wat ook nog werd genoemd, is dat de indruk is ontstaan dat de gezaghebbers en regeringscommissaris behoorlijk zelfstandig hebben geopereerd. De rol van de wvd Rijksvertegenwoordiger was ook niet altijd duidelijk (wellicht ook afhankelijk van de fase). De dialoog tussen de lokale overheid/wvd RV en de Rijksafdelingen in CN kan beter opdat er een constante informatiekring loopt.

Koninkrijk

- Tot slot, de luchtverbindingen zijn cruciaal, waarbij er wellicht iets meer komt kijken dan alleen coördineren (budget en mandaat). Mogelijk een punt om volledig apart te evalueren.
- De respondenten gaven aan dat het besef er niet altijd was bij alle departementen dat we een groter Koninkrijk zijn. Deze crisis is uniek doordat het alle delen van het Koninkrijk beslaat. De Nationale crisisstructuur was sterk gericht op Europees Nederland. Een voorbeeld is dat in het beginsel het Landelijk Consortium Hulpmiddelen (LCH) gericht was op Europees Nederland, ondertussen maken alle zes de eilanden er onderdeel van uit.